

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Karla Šimky a soudkyň JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **Ing. M. Š.**, žalované: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní 16, Praha 1, proti rozhodnutím žalované ze dne 9. 11. 2020, č. j. 10.01-000628/20-002, ze dne 10. 11. 2020, č. j. 10.01-000629/20-002, a ze dne 11. 11. 2020, č. j. 10.01-000630/20-002, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 11. 1. 2021, č. j. 5 A 132/2020 - 16,

t a k t o :

- I. Návrh žalobce na ustanovení zástupce **se z a m í t á .**
- II. Kasační stížnost **se z a m í t á .**
- III. Žalobce **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- IV. Žalované **se n e p ř i z n á v á** náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Žalovaná napadenými rozhodnutími rozhodla o žádostech žalobce o určení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby dle § 18c zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o advokacii“), tak, že se žalobci advokát neurčuje. Žalobce proti napadeným rozhodnutím brojil žalobami u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“). Současně požádal o osvobození od soudních poplatků a navrhl ustanovení zástupce z řad advokátů, což odůvodnil nedostatkem finančních prostředků.

[2] Městský soud napadeným usnesením žádost žalobce o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce zamítl. Konstatoval, že žalobce doložil svou nemajetnost jakožto základní podmínku pro osvobození od soudních poplatků. Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 - 66, může soud výjimečně osvobození od soudního poplatku odepřít i v případě účastníka, který doložil svou nemajetnost, a to zejména pro povahu sporů, které vede. Osvobození od soudních poplatků nemá být institutem umožňujícím chudým osobám vést bezplatně spory podle své libosti, nýbrž zajistit, aby v případech, kdy nemají dostatek prostředků, a přitom je na místě, aby soudní spor vedly, jim nedostatek prostředků nebránil v účinné soudní ochraně.

[3] Městský soud přihlédl k tomu, že žalobce k němu v období od listopadu 2018 do listopadu 2020 podal celkem 19 žalob. Brojil celkem proti 38 rozhodnutí žalované ve věci určení advokáta k poskytnutí právní porady či právní služby. Součástí žalob byla vždy i žádost o osvobození od soudních poplatků a návrh na ustanovení zástupce. Městský soud rovněž přihlédl k tomu, že z napadených rozhodnutí vyplývá, že žalobce podal k žalované již více než 140 žádostí o určení advokáta k poskytnutí právní porady či právní služby. Soud proto vyhodnotil, že procesní aktivita žalobce se jeví spíše jako neuvážené nadužívání institutu osvobození od soudních poplatků k tomu, aby bezplatně vedl spory podle své libosti. Dospěl proto k závěru, že v daném případě je na místě výjimečně odepřít žalobci osvobození od soudních poplatků. Tím současně nebyla splněna jedna z podmínek pro ustanovení zástupce; proto zamítl i návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů.

[4] Soud závěrem poukázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 - 14. Městský soud taktéž vyjmenoval všechna svá usnesení, ve kterých ve věci téhož žalobce dospěl ke shodným závěrům a jejichž zákonnost byla následně potvrzena Nejvyšším správním soudem.

[5] Proti napadenému usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž se domáhá jeho zrušení. Současně požádal o osvobození od soudních poplatků a navrhl ustanovení zástupce z řad advokátů. Uvedl, že je sice povinen znát zákon, ale není jeho povinností pročitat stovky či snad tisíce stran soudních rozhodnutí a hledat, jestli obsahují podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce. Každý má základní právo, aby jeho věc byla projednána spravedlivě nestranným soudem v přiměřené době. Kvůli nezájmu soudu je nucen žádat, aby soud plnil své povinnosti. Nevede spory podle své libosti. Není jeho vinou, že je ve svém úsilí o zjednání nápravy dostatečně vytrvalý a počet jeho žádostí se může zdát vysoký.

[6] Nejvyšší správní soud posoudil, zda byly splněny podmínky řízení. Zjistil, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, vůči němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná a jsou splněny i obsahové náležitosti kasační stížnosti dle § 106 s. ř. s.

[7] Soud se nejprve zabýval žádostí stěžovatele o osvobození od soudních poplatků a návrhem na ustanovení zástupce. Jak uvedl rozšířený senát v usnesení ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19, „*stěžovatel má povinnost zaplatit poplatek za řízení o kasační stížnosti jen tehdy, pokud kasační stížnost směřuje proti rozhodnutí krajského soudu o návrhu ve věci samé (o žalobě), či o jiném návrhu, jehož podání je spojeno s poplatkovou povinností*

pokračování

[§ 1 písm. a), § 2 odst. 2 písm. b) a § 4 odst. 1 písm. d) zákona č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích].“ V projednávaném případě městský soud nerozhodl o věci samé a stěžovateli tedy ani nevznikla povinnost zaplatit soudní poplatek. O jeho žádosti o osvobození od soudních poplatků v řízení o kasační stížnosti proto Nejvyšší správní soud nerozhodoval.

[8] Výše uvedené závěry učiněné ve vztahu k soudnímu poplatku dále promítl rozšířený senát v tomtéž usnesení i do úvah o povinném zastoupení stěžovatele; konstatoval, že *„je-li podána kasační stížnost proti usnesení krajského soudu o neosvobození od soudních poplatků, o neustanovení zástupce či proti jinému procesnímu usnesení učiněnému v řízení o žalobě, je rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti učiněno v rámci tohoto řízení, a proto se zde ustanovení § 105 odst. 1 a 2 s. ř. s. neuplatní.“* Stěžovatel tedy nemusí být v tomto řízení vůbec zastoupen advokátem. Přesto ustanovení zástupce navrhnul.

[9] Podle § 35 odst. 10 s. ř. s. se pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce vyžaduje kumulativní naplnění dvou podmínek, a to jednak splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, jednak též nezbytná potřeba takového zastoupení k ochraně práv účastníka řízení. Nejvyšší správní soud neshledal naplnění druhé podmínky. Kasační stížnost má požadované základní náležitosti. Jakkoli obsahuje řadu irelevantních informací a tvrzení, přesto je z ní zřejmé, čeho se stěžovatel domáhá. Stejně tak v ní stěžovatel vysvětlil důvody pro množství návrhů na ustanovení advokáta, resp. žádostí o určení advokáta žalovanou, které mu městský soud v napadeném usnesení vytýká. Jedná se navíc o posouzení nikterak komplikované otázky, o které může kasační soud rozhodnout již na základě kasační stížnosti sepsané stěžovatelem a podkladů obsažených ve spise městského soudu, aniž by bylo třeba za tímto účelem stěžovateli ustanovovat zástupce. Za této situace tedy Nejvyšší správní soud návrh na ustanovení zástupce výrokem I. zamítl (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 5. 2018, č. j. 5 As 79/2018 – 11, ze dne 22. 11. 2018, č. j. 7 As 353/2018 – 38, či ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 – 14).

[10] Následně soud posoudil důvodnost kasační stížnosti, a to v mezích jejího rozsahu a stěžovatelem uplatněných důvodů. Zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž je povinen přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.). Dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

[11] Nejvyšší správní soud předesílá, že v obdobné věci téhož stěžovatele již rozhodl mj. rozsudkem ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 – 14, který v napadeném usnesení citoval i městský soud. Neshledal přitom důvody, proč by se měl od tehdy přijatého řešení v této věci odklonit.

[12] Dle § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že *„účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly. Přiznané osvobození se vztahuje i na řízení o kasační stížnosti.“*

[13] Dále platí, že „i když účastník je nemajetný, takže by zásadně bylo namíste přiznat mu osvobození od soudních poplatků (§ 36 odst. 3 s. ř. s.), může mu soud výjimečně toto dobrodíní odepřít, a to zejména pro povahu sporu či sporů, které účastník vede“ (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2011, č. j. 7 As 101/2011 – 66).

[14] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s právním posouzením městského soudu, že v projednávaném případě se jedná o výjimku, kdy bylo namíste osvobození od soudních poplatků nepřiznat. Stěžovatel totiž podle odůvodnění napadených rozhodnutí požádal žalovanou v nejméně 140 případech o určení advokáta k poskytnutí právní služby (přičemž advokát mu byl určen v 90 případech), ačkoliv se jedná o institut sloužící k zajištění konkrétní právní služby v individuálním případě a nezbytném rozsahu, nikoliv o poskytování generální právní pomoci ve všech stěžovatelem vedených sporech a řízeních. Proti 38 rozhodnutím žalované o neustanovení zástupce pak stěžovatel brojil (k okamžiku vydání napadeného usnesení) 19 různými žalobami, přičemž vždy požádal o osvobození od soudního poplatku a navrhl ustanovení zástupce.

[15] Nejvyšší správní soud konstatuje, že osvobození od soudního poplatku má být přiznáno těm žadatelům, jimž by nedostatek vlastních finančních prostředků bránil vést smysluplná, rozumně zahajovaná a nikoliv pouze „protestní“ soudní řízení; o takovou situaci se však v řešeném případě zjevně nejedná.

[16] Je to právě stěžovatel, kdo je „pánem sporu“ (*dominus litis*), a jako takový má odpovědně a uvážlivě posuzovat, kterými úkony byla opravdu zasažena jeho subjektivní práva, proti nimž na procesní obranu skutečně potřebuje ze strany žalované určení advokáta k poskytnutí bezplatné právní služby; řešením stěžovatelovy situace však nemůže být zahlcení žalované mnohonásobnými žádostmi o určení advokáta a následné napadání jejích zamítavých rozhodnutí správními žalobami s požadavkem na osvobození od soudních poplatků v případě takto vedených sporů. Institut osvobození od soudního poplatku je totiž výjimkou z obecného pravidla poplatkové povinnosti, jenž nemá být uplatňován bezbřezě v případech bezdůvodně se opakujících sporů (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2019, č. j. 2 As 91/2019 – 14).

[17] Stěžovatel brojil také proti zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce z řad advokátů. Jak soud uvedl výše, podle § 35 odst. 10 s. ř. s. se pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce vyžaduje kumulativní naplnění dvou podmínek, a to jednak splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků, jednak též nezbytná potřeba takového zastoupení k ochraně práv účastníka řízení. Jestliže se Nejvyšší správní soud ztotožnil se závěrem městského soudu, který neshledal splnění podmínek pro osvobození od soudních poplatků, nutně nemohou být splněny ani podmínky pro rozhodnutí o ustanovení zástupce. Městský soud se nedopustil nezákonnosti, pokud zamítl také návrh na ustanovení zástupce.

[18] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené neshledal napadené usnesení městského soudu nezákonným, a kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

pokračování

[19] O nákladech řízení o kasační stížnosti soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl ve věci úspěšný, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalované žádné náklady v řízení o kasační stížnosti nevznikly, proto jí soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. února 2021

JUDr. Karel Šimka
předseda
senátu